

Els anells de Saturn. W. G. Sebald (Flâneur, trad. d'Anna Soler Horta)

La meva fascinació per W. G. Sebald (1944-2001) no ha deixat d'augmentar amb cada llibre seu que he llegit. La prosa em captura des de les primeres línies, al marge de les peripècies que narra. En els seus llibres el traductor importa més que en novel·les diguem-ne trepidants, de manera que des d'aquí vull agrair la feina d'Anna Soler Horta. que ha aconseguit una prosa elegant i genuïna, un resultat no sempre fàcil quan el text original és alemany.

Els anells de Saturn es basa en un viatge a peu pel comtat de Norfolk, a l'est d'Anglaterra. En el cas de Sebald els viatges barregen realitat i somnis, present i passat, espais i lectures. No és estrany, doncs, que en aquest llibre hi trobem pàgines dedicades a Amsterdam, a la conquesta del Congo o a Jorge Luis Borges. Pel que fa als paisatges, es decanta sobretot pels desèrtics, ruïnosos i devastats. Norfolk, en aquest sentit, és un bon lloc, no només perquè ha rebut l'assot regular del mar, sinó perquè s'ha convertit en una regió perifèrica i, doncs, abundant en espais abandonats: "Des del principi, tota la civilització humana no ha estat res més que una brasa incandescent que cada hora crema amb més intensitat i de la qual ningú no sap si arribarà a flamejar ni quan començarà a extingir".

Sebald excel·leix fusionant temes dispers. A *Els anells de Saturn* hi trobem una barreja molt ben elaborada de singularitats procedents de la literatura (Thomas Browne, Swinburne, Michael Hamburger) i de la fauna (arengs, faisans i cucs de seda, sobretot), però també oficis desapareguts, personatges excèntrics i arbres maltractats per malalties incurables. Potser la màxima virtut de Sebald és la capacitat de teixir una prosa on no ens sobti la relació entre qüestions que no hauríem vinculat mai: Browne i un quadre de Rembrandt, el bestiar de Covehithe i un personatge del Nou Testament, Kafka i Bèlgica, la història del sucre i la història de l'art, un tren de Southwold i una emperadora xinesa.

Repassar alguna d'aquestes singularitats servirà per fer-se una idea dels temes que tracta el llibre, però no podem acostar-nos-hi sense llegir-ne unes quantes pàgines, ja que és el to de l'autor el que el fa característic, amb un efecte hipnòtic que és acumulatiu però que comença en qualsevol frase que

hi llegim a l'atzar. Que el lector entrei en alguna llibreria i fullegi *Els anells de Saturn*. Si s'ho pot permetre, és probable que s'emporti el llibre a casa.

Quan el tanco, alguns personatges m'acompanyen. Un és Alec Garrard, el pagès jubilat que va emprendre -en un cobert sense calefacció- la construcció d'una maqueta detallada del temple de Salomó, que inclou dues mil figures pintades a mà i ocupa deu metres quadrats. A mesura que passava el temps, la visita d'historiadors d'Oxford, de biblistes de Manchester, de jueus ultraortodoxos de Londres i d'experts en excavacions de Terra Santa van convertir aquella afició sospitosa en una activitat respectable per a la família i els veïns.

També resulten memorables els Ashbury, una família que, després de vendre's la resta de propietats, viuen com uns refugiats, al marge de tot i de tothom, en una mansió coberta d'heura, mentre rememoren els temps passats, s'absorbeixen en ocupacions absurdes i revisiten filmacions que mostren com vivien dècades enrere. Sebald està temptat de quedar-s'hi a viure: "No haver-ho fet és un error que de tant en tant encara em ronda com una ombra que m'enfosca l'ànima". No gaire lluny en l'espai, però sí en el temps, el vescomte de Chateaubriand va viure a l'exili i també es va sentir temptat de quedar-s'hi a viure, renunciant a la seva obra i a la seva llengua. És per evocacions com aquestes que l'obra de Sebald s'ha guanyat una fama merescuda de malencònica.

Els personatges són tan literaris que ens costa creure que siguin reals. Tanmateix, a internet és fàcil trobar-hi fotografies d'Alec Garrard posant satifet al costat (i a dins) de la seva maqueta, que va completar al cap de més de trenta anys d'haver-la iniciat, quan a Sebald ja se l'havia endut un accident de cotxe. Un temps després de llegir *Austerlitz*, fascinat pel que hi escriu sobre la fortalesa de Theresienstadt, a Txèquia, vaig tenir ocasió de visitar-la, i hi vaig trobar un dels personatges que descriu, que justament em va ajudar a sortir-ne quan ja no quedava cap autobús que em retornés a Praga. Theresienstadt també reapareix a *Els anells de Saturn*, a l'igual que altres temes recurrents a l'obra de Sebald, com els bombardejos aeris (als quals va dedicar un llibre) o l'obsesiva organització del Tercer Reich, en aquest cas aplicada a la cria de cucs de seda.

A les últimes pàgines del llibre reapareix un dels personatges que hi sovintegen: Thomas Browne. A l'últim capítol, Sebald ens parla d'un lligall pòstum de textos d'aquest escriptor del segle XVII, entre els quals es troba *Musaeum clausum*, un catàleg de llibres curiosos, quadres, antiguitats i altres objectes, la majoria imaginaris. Aquesta podria ser també una manera d'entendre *Els anells de Saturn*: com un aplec de curiositats meravellosament relligades. El títol va en aquesta direcció, tal com llegim en un dels epígrafs inicials, que recull la definició de la *Brockhaus Enzyklopädie*: "Els anells de Saturn estan compostos per cristalls de gel i, suposadament, per partícules de pols de meteorit que descriuen òrbites circulars al voltant de l'equador del planeta. És probable que siguin fragments d'una antiga lluna situada massa a prop del planeta que es va desintegrar per efecte de les forces de la marea". Efectivament, el llibre és un recull de fragments de moments brillants que ja no existeixen: escriptors morts, especialistes en autors desconeguts, grandeses oblidades, cementiris, camps desapareguts, pobles fantasmals, biblioteques buides, mansions abandonades: "Les estirps més grans amb prou feines han sobreviscut a tres alzines". Pols d'estrelles.

Quan descriu la prosa de Thomas Browne, Sebald ens fa pensar en una versió crítica del seu propi estil: "Construeix oracions laberíntiques, que de vegades ocupen fins a una o dues pàgines i que, per la seva sumptuositat, semblen processons o seguicis fúnebres. Tot i que a causa d'aquest llast no sempre aconseguix alçar-se de terra, quan, junt amb la seva càrrega, es deixa emportar com un veler propulsat per corrents d'aire calent, més i més amunt pels moviments circulars de la prosa, aleshores fins i tot el lector actual té la sensació que levita.": En altres llibres de Sebald, els capítols estan formats per un sol paràgraf, expansiu i arborescent. No és el cas d'*Els anells de Saturn*, que s'estructura d'una manera més tradicional, i que inclou les fotografies que constitueixen un dels trets de l'autor.

W. G. Sebald va néixer a Wertach im Allgäu, Alemanya, i va morir als cinquanta-set anys a Norfolk, Anglaterra, quan encara li quedaven molts llibres per escriure. Durant gran part de la seva vida va exercir com a professor de literatura en universitats del Regne Unit. En català, després que Edicions 62 publicés *Austerlitz* i *Els emigrats* a principis de segle, Flàneur ha tingut

l'encert d'iniciar la Biblioteca W. G. Sebald, de la qual el llibre que comentem és una mostra esplèndida.